

# ԿՐՈՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԿՈԶԵՌ

## ԽՐԱՏ ՅՈԳԷՇԱՀ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿՈԶԵՌ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ՝

Արար Աստուած զմարդն հոգի եւ մարմին եւ զարդարեաց զնա ի նմանութիւն Իւր. զմիտքն հոգոյն աչք արար, եւ զաչքն՝ մարմնոյն ճրագ, մարմնոյն աչաւք զերեւելի յաշխարհիս գեղեցկութիւն տեսանէ եւ վայելէ եւ զԱստուած արհնէ, եւ հոգոյն աչաւքն զԱստուծոյ հրամանքն տեսանէ, որ լոյս է եւ զհոգին լուսաւորէ:

Զի՞նչ յաշխարհիս բարի կա, որ մարդն վայելէ. Դ (չորս) իրք է. կամ գոյն է, որ աչաւքն տեսանէ, կամ ձայնէ, որ ականջն լսէ, կամ համ է, որ բերանն առնու, ապա՝ զպինտն եւ զկակուղն, ձեռաւքն իմանայ զծանրն ու զթեթեւն: Այս դ(չորս) իրացս ի գատ իրք չի՝ կա՞. իսկ անուշահոտն, յայս մեղու՞<sup>1</sup> պիտանի, զոր քթովն իմանան: Այնպէս մարմինն զինչ քաղաք մի պարսպով եւ Ե (հինգ) դուռն ի վերայ. մին՝ քիթն է, մին բերանն է, մին ձեռքն է, յամենայն չար եւ բարի այս Ե (հինգ) դուռս մտանեն եւ ելանեն: Հոգին բնակիչ է այս քաղաքիս, մարդոյն բարի գործին գանձէ, միտքն՝ դատաւոր եւ այս գանձիս պահնորդ զխիղճմտութեան մարտիրոսութիւն պահանջիմք:

Քան զամենայն իմիք խնամատար լեր հոգւոյ, եւ առաքինութեան ընթացումն առանց վաստակոց պատրաստի:

Ամենայն որ այսրէն է ապականացու են, իսկ հոգին անմահ է, այսուհետեւ պարտ է խնամել անմահին քան ապականացուի:

Պատրաստեա զքեզ առ ի տրտմականսն յուսով, եւ շնորհեսցես զաւելիսն արդեանցն:

Մի՛ խնդրէր յԱստուծոյ զհեշտականսն, այլ զաւգտակարսն, զի զայն խնդիրսն ոչ տա որ ապականի:

Մի՛ մեղադրէր աղքատութեան, քանզի անսքաղ արինաց զնահատակն պատրաստէ:

Մի՛ ուրախանար ընդ մեծութիւնս, քանզի որ վասն սորա հոգսն է, մեկնէ զմեզ յԱստուծոյ, թեպէտ եւ ոչ կամիցիմք զայնոսիկ:

Մերձ է վախճան, որ ոք հեղգա, պատրաստէ զնա ի հարուածս, ըստ արդար դատաստանին:

Ոչ են հեռի հունձք, ոչ հեռի է դատաւորն. զագարակ հոգւոյն սրբեսցուք այսուհետեւ յունայնացեալ կամք, զմեղս ծածկեալ ի հարց:

Քան ի մարդկանէ ի հրեշտակաց պատկառէ, քանզի բազումք են զմեաւք եւ յամենայն զազիր գործոց անջատեն զմեզ:

Հոգս կալցուք զդատաւորին կշռոց եւ զամենայն որ ինչ անարգ է յաշխարհական մախաղէ ի բաց հանցես:

Զրկումն արհամարհէ զպարապումն եւ զհանգիստ եւ փութացիր գործել զոր ինչ խնդրելոցն է ի քէն:

Ի միտ առ հանապազ գանհաստատուն աշխարհիս զվարս եւ ոչ ինչ որ ի սոցանէ է զբաղեցուցանել կարէ զքեզ:

Առ ժամանակ է պայծառութիւնք աշխարհիս, մի՛ գուարճացուցէ զքեզ, քանզի գործիք են որսալով զմարդիկ որպէս զձկունս:

Մի՛ խնդրէր փորձութիւնս, իսկ եթէ եկեացէ, ցոյց ի նա գաւրութիւնս քո:

Մի՛ անտես առնէր զաղքատ արտասուելս, զի մի՛ անտես լինիցին աղաւթից քոց արտասուք:

Հանճարութիւն գանձէ ընդիր մարդկան, իսկ միադէմ գոլով միայն ընդ միայնուոյ հանճարի բնակիլ ընդ սրբեալսն:

Հանդերձ է առաքինութիւն Աստուծոյ. զսա ազիր եւ լինիս զգեցուցող այնմ որ գտիեզերն ամենայն զգեցուցանէ\*:

Որ ինչ յերկրիս է, ի ձեռս գողոց մատնի. յերկինս գանձէ, զի այն ի ձեռս կապտողաց ոչ անկանի:

Հրաժարել պարտ է ի փափկութենէ, զի ձգէ ի գործ, յորում հեծումն լինի յետ սթափելոյն:

Ի խորհրդականաց աշխարհիս գարշեա, որ ապականեն զմարմինն եւ զհոգին պղծեն:

Ոչ երկրի բարութիւնք առանց աշխատութեան ժողովին. արդ, որ ես ջանալոյ յերկնայնոցն վրիպեցիս:

Կամիս զառաքինութիւն առանց ջանալոյ գործել՝ ի միտ առ զջանն, եթէ ժամանակեայ է, իսկ վարձքն՝ յաւիտենականք:

Որք յապիրատ ցանկութիւնսն մոլեալ են զվայելչութիւնս դուզնաքեա եւ զտանջանացն յերկարութիւն իմացին:

Որոյ վարքն աղտեղի են անասնական յիրաւի իցէ եւ հոգին, եւ զգալ պարտ է որպէս բանաւոր յանձնէ կամաւք զրկեալ:

Ջամենայն երկրաւորաց իրս համարեա յապականութիւն, իսկ զառաքինութիւնսն՝ անապական:

Պղերզ լեր, որքան սնափառ զքեզ ձգեն յարգելեալսն, եւ խնամատար լեր առաքինութեան, քանզի սա ի ձեռն հանճարոյ զքեզ հրեշտակ կացուցանէ:

Որովայնի ժուժկալ եւ լեզուոյ, զի մի՛ գուցէ միոյն ծառայ լինիցիս, իսկ միւսովն՝ հրով այրիս, որպէս անմտաբար:

Սիրեայ զԱստուած, իսկ առաւել քան զնա ընդանեաց, մի՛ վշտակցեր՝ մի գուցէ ընդ նորա բանին գտանիս անարժանիս էր նորա:

Համբերեա նեղութեանց, զի նոքաւք պատրաստին ճգնաւորացն պսակքն ի Քրիստոսէ:

Երանի որ սուզ առնու վասն մեղաց, իսկ որ առնէ զչարն թշուառական է, քանզի Քրիստոսի ժառանգորդ է որ վշտանայն, իսկ որ առնէ զչարն ժառանգորդ է սատանայի:

Բարիոք է հաց պահոց, քանզի ի խմորոյ անտի ցանկութեանց մեկնեալ է:

Սուրբ է տաճար աղաւթից, քանզի ձգի առ ինքն զսրբութեանցն Տէր:

Մի՛ կարծեր զարդարութիւն առաքինութեանցն հարեւանցի գործով, քանզի առանց նորա ամենայն գործք պէտք էն:

Եթէ սերմանես աղքատաց՝ զքոյսն սերմանես, քանզի որ յաւտարացն է քան գործմն դառնագոյն է:

Կոյր է ողորմածն եթէ ոչ իցէ յիրաւանցն ժողովեալ եւ արդարութեամբ գործեալ զերկիր:

Ակն կալ հանապազ մահու, բայց մի՛ երկնչիր, քանզի ճշմարիտ նկարագիր են հանճարս երկոքին սոքա:

Ձեռողացոյ զառաքինութիւն ոչ զի պատուեսցիս, այլ զի աւգտեսցին տեսողքն:

Պարտ է ասել զբարիոքն, եւ որք ոչն գործեն զբարիոքն, որպէսզի սկսանիցին զբարին գործել եւ ի բանից իւրեանց ուղղեալք:

Եթէ յերկինս բաղձաս մտանել՝ մի՛ ինչ լիցի քեզ յերկրի, քանզի ոչ տա թոյլ սա ի վեր ելանել ըմբռնել զքեզ:

Մի՛ կամիր մեծատուն լինել յաղքատսիրութեան պատճառս, քանզի ի գոյից անտի ողորմել արինաղբէ Աստուած արդարոց:

Եթէ բաժակ ցուրտ ողորմի գթածողին, որքան արդեաւք փոխադարձ եղիցի, որ զամենայն գոյսն իւր ետ աղքատաց:

Մայրք առաքինութեան են սրբութիւն եւ վշտակցութիւն. յերկոցունց այսուիւտեւ մի՛ պեղարգանար զինաւորել Քրիստոսի, քանզի վշտակցութեան գործարանն է, որ վասն մեր մարմնացան, մարդկան պատրաստեաց զայս:

Մի՛ ասեր՝ հատուցից թշնամոյն, քանզի դատաւոր արդար ունիս յերկինս յԱստուած:

Մի՛ կամիր մեծատուն լինել եւ մի՛ փափկութեան ըղձանար, եւ մի՛ փառաւորել ի յերկրիս, քանզի ապականութեանց աշխարհիս չարեաց են վարք, իսկ մեք ոչ լիցուք ապականելիք:

Ձմեռեալ մի՛ սգար, զի հասարակաց է ճանապարհն, իսկ որ հասանէ յարդարն՝ երանելի է:

Ձմեղուցեալսն սգացիր, եւ մի՛ զաղքատացեալսն, քանզի սա պսակի, իսկ նա տանջի:

Ծիծաղէ զանուի(՞) կենցաղոյս, զի յանարգս հոլովի, եւ զգուշացիր ի խորխորատէ անտի, յորում հոլովի, որ ի նմա քնովն են ծանրացեալք:

Խաւսեաց ընդ Աստուծոյ բազում ինչ եւ ընդ մարդկան՝ սակաւ, բայց խորհելով զարեւնսն ուղղեսցես զերկոսին առ Աստուած:

Աւագան բարի հոգւոց արատաւոր է, այլ յետ աղաւթելոյն յիշէ, եթէ ընդէ՞ր արտասուեցեր:

Ձիզաւրս աշխարհիս մի՛ երաներ, քանզի հզաւրք զաւրութեամբ դատեսցին, ուստի զդատաւորն որ անաչառ ունիցին:

Պարտ է վաստակել, որք յԱդամայ իսկ զվաստակոյն արինաւք զփոխադարձն շնորհել:

Հարկ է ժառանգաց Եւայի տրտմել, այլ յորժամ զտրտմութիւն գոհութեամբ ըն-

դունիմք յարհնություն մեզ լինին անեծքն, որ յԱրարչէն մերմէ:

Իբրեւ ճրագ զմիտս քո առ գործն ստացիր, քանզի սա յայտնէ քեզ, որ ինչ բարին է, եւ որ ինչ ապիրատն գործեցեր:

Ջանձինս դատեսցուք եւ դատաւորն հաճեալ լինի, քանզի ուրախ լինի որպէս բարերար տեսանելով զմեղաւորն ցրուեալ զմեղսն:

Որ ինչ աղտեղի գործեմք ապաշխարութեան արտասուաւք լուսացուք, քանզի զպատկերն սուրբ ընդունելոց եմք, յառաջ քան զյանդիմանելով մերոց անձանց խոստովանութեամբ բժշկեսցուք, որպէս շահեսցուք դեղաւք զտանջանսն:

Որպէս կապեալք դժուարաւ գնան, սոյնպէս զընթացս առաքինութեան, որք պատաղեալ են յաշխարհիս սէր:

Պարտ է զմեղս ատել, քանզի այսպէս յորոգայթէ վաղվադակի ելցէ, թէ եւ սողոսկեաց ոք ի նա:

Որ ոք ոչ ատէ զմեղս՝ ընդ մեղաւորս դատի ի Տեառնէ, թէպէտ եւ մեղս ոչ գործէ:

Ի վերայ մեղաւորի մեղուցելոյ հառաչէ, որպէսզի եւ զանձոյ սգասցես, քանզի ամենեքեան մեղաց պարտաւոր եմք:

Յիշեցոյ սիրելոյ քո մեղուցելոյ զերկիւղ դատաստանին, քանզի բուժան(՞) հասարակաց է դեղն խորհելոյն զայսոսիկ:

Ասել ինչ կամ գործել նկատելով հոգ տար, որ յետ սակաւ միոյ տալոց եւ պատասխանի, եւ զգաստանաս\* յերկիւղէ անտի ուղղելով զիրսն:

Ի մեղաց տանջանաց երկիր, եւ յամաւթոյ անտի սարսեա, քանզի անբաւ չար են:

Հանդերձեալ բարեացն գեղեցկութիւնք անբաւ են, իսկ արդիս հովանի եւ ծախ եւ պղպճակք:

Մի՛ սերմաներ չարիս, քանզի հունձք մերձեալ են եւ հուրն զերկրագործս փշոցն ընդունի:

Վարք աշխարհիս կեղծաւորք եւ ազահք եւ ցանկասէրք են, այլ փոքր մի՛ ներեալ եւ տեսանիցես զխոտն առ ոտն կոխեալ:

Ամենայն գործք չարք սպառազինեն զսատանայ, իսկ նորա սպառազինեալ մարտնչի ընդ այնոսիկ, որք սպառազինեցին զնա:

Կամիս գտկարութիւն թշնամոյն՝ զմեղս ի բաց կոճոպէ եւ մերկացեալ նորա ի թեւոցն, որպէս ճնճղուկ կատակի:

Վա՛յ ամբարշտին. յորժամ ամենեքեան լուսաւորին նա միայն խաւարի:

Վա՛յ հայհոյչին. քանզի կապի լեզուն, եւ պատասխանի դատաւորին ոչ կարէ տալ:

Վա՛յ անաւրինին. քանզի առ դատաւոր խիստ եւ արդար արէնադիր երթալոց է:

Վա՛յ ազահին, զի մեծութիւն նորա թողու զնա, եւ հուրն անշէջ ընդունի զնա:

Վա՛յ հեղգոյն, զի խնդրեսցէ զժամանակն, զոր ծուլութեամբ նորա որոշեաց:

Վա՛յ ամբարհաւաճին, յորժամ մտանէ ի գերեզմանն ուսանի զինքն թէ ով իցէ:

Վա՛յ պոռնկասիրին, զի աղտեղացուցանէ զպատմութեանն զհարսնական եւ զարքունեան հարսանեացն ամաւթով մտանէ ի տանջանսն:

Վա՛յ բազմպատողին եւ ընդ նմին արբեցողին. ընդ սպանողս եւ ընդ պոռնիկս դա-

տասցին:

Վա՛յ փափկացողին<sup>22</sup>, զի առժամանակեայ է, եւ որպէս զուարակ ի զենումն պարարի:

Վա՛յ կեղծաւորին. հովին ուրասցի զնա եւ դատաւորն գայլ համարի զնա հաւտին:

Վա՛յ յաչաղկոտին, զի մահացաւ ընդ բարիսն, որ նմա պատրաստեաց արդարադատն:

Վա՛յ բարկացողին, որ ոչ ունի զհամեմատութիւն բարւոյ, զի վրէժխնդիր է դատաւորին:

Վա՛յ ռխակալին եւ անողորմին, զի անհաշտ եւ անողորմ դատի հանդիպի:

Երանի որ զնան զնեղ ճանապարհն, քանզի պսակազգեստ եւ սուրբ մտանէ յերկինս:

Երանի որ եթող զամենայն ցանկութիւնս, քանզի դողան մարտնչել ընդ նմա դէքն:

Երանի որ հոգով սուրբ է եւ առաքինութեամբ անկեղծաւոր, քանզի դատելոց է զաշխարհ եւ ոչ զինքն դատի ընդ աշխարհի:

Երանի որ բարձր է վարութեւ խոնարհ է մտաւք, քանզի նմանող է Քրիստոսի եւ նստակից է Նորա:

Երանելի է անձն, յորոյ ի լեզուէ արեւնք ոչ անջատեն, քանզի ի սմանէ Աստուած ոչ մեկնի:

Երանի է որ բազմաց բարի առնէ, քանզի բազում ջատագովս ունի ի դատաստանին:

Երանի է որ ոչ խառնաբնդորէ զառաքինութիւնս, քանզի հեծանոց դատաւորին ոչ կատակի:

Երանի որ յարդարէ զգործս իւր յառաջ քան զբորբոքել հնոցին, որով ամենայն փորձի:

Երանի որ ի հանդերձեալսն ճեպի, քանզի սա զապականութիւն խոտէ եւ ձգի ի կեանսն:

Երանի որ ցրուէ զչարիս խոստովանութեամբ եւ ժողովել բարիս առաքինութեամբ եւ սրբութեամբ սրբոյն առաջի կացցէ:

Եւ զլուխ բանիս. Անձն, մի՛ պղերգանար, զի յետ աստեացս զկշիռն ընդունելոց ես ի Տեառնէ, որում փա՛ռք յաւիտեանս յաւիտենից. Ամէն:

*Հրատարակության պատրաստեց  
Հ. Քյոսէյանը*